

GÖTA HOVRÄTT
Avdelning 3
Rotel 35

DOM
2011-10-14
Jönköping

Mål nr
T 3602-10

KÄRANDE

Kezban i Göteborg AB, [REDACTED]

Ombud: Jur.kand. Clarence Crafoord och jur.kand. Anna Rogalska Hedlund,
Box 2215, 103 15 Stockholm

SVARANDE

Staten genom Justitiekanslern, [REDACTED]

Ombud: Jur.kand. [REDACTED]

SAKEN

Skadestånd

HOVRÄTTENS DOMSLUT

Käromålet ogillas.

Kezban i Göteborg AB ska betala statens rättegångskostnader med sextontusenett-hundratrettio-tre (16 133) kr samt ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen (1975:635) från dagen för hovrättens avgörande tills betalning sker.

Av beloppet avser 15 000 kr ombudsarvode.

Dok.Id 140713

Postadress

Box 2223
550 02 Jönköping

Besöksadress

Hovrättsgränd 4

Telefon

036-15 65 00

E-post: gota.hovratt@dom.se

www.gotahovratt.se

Telefax

036-15 65 36

Expeditionstid

måndag – fredag
08:00-16:00

BAKGRUND

Kezban i Göteborg AB bedriver detaljhandel med livsmedel i en butik i Göteborg. Under 2007 tog bolaget in två typer av fruktjuice för försäljning i butiken – *Rani Float Peach* och *Rani Float Pineapple*, persiko- respektive ananasjuice. De båda dryckerna var förpackade i metallburkar. Innehållet bestod av koncentrerad fruktjuice till vilken vatten var tillsatt. Enligt burkarnas innehållsförteckningar utgjorde vatten och därefter socker de främsta beståndsdelarna, medan innehållet till minst 20 procent angavs vara fruktjuice och fruktbitar.

Den 12 december 2007 gjorde en tjänsteman från Jordbruksverket ett oanmält tillsynsbesök i butiken. I kontrollrapporten från besöket antecknades att det i butiken hade återfunnits två produktslag i metallburkar, vilka inte ingick i något godkänt retursystem. Sammanlagt fanns 177 burkar av detta slag i butiken. Jordbruksverket beslutade den 28 januari 2008, med stöd av 30 kap. miljöbalken samt 1 § förordningen (1998:950) om miljöstraffavgifter och bilagan till denna förordning, att bolaget skulle betala en miljöstraffavgift om 5 000 kr.

Bolaget överklagade Jordbruksverkets beslut till Växjö tingsrätt, miljödomstolen. I överklagandet angav bolaget att man vid leveransen av juicen hade fått besked från leverantören om att drycken höll en så hög frukthalt att något krav på retursystem inte förelåg.

Miljödomstolen, som delade Jordbruksverkets bedömning att fruktjuicen skulle ingå i ett återvinningssystem, avslog överklagandet genom dom den 7 april 2008. Miljödomstolen anförde vidare bl.a. att det ankommer på en näringsidkare att hålla sig informerad om huruvida en viss burk som han saluför omfattas av retursystem eller ej. Miljödomstolens dom överklagades inte av bolaget utan vann laga kraft.

YRKANDEN M.M.

Bolaget har yrkat förpliktande för staten att till bolaget betala 32 655 kronor jämte ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635) från den 4 januari 2011. Av skadeståndsbeloppet avser 7 655 kronor ren förmögenhetsskada och 25 000 kronor ideell skada.

Staten har bestritt käromålet. Staten har vitsordat beräkningen avseende ren förmögenhetsskada och sättet att beräkna ränta som skäligt i och för sig.

Båda parter har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader.

Hovrätten har handlagt målet som första instans med stöd av 3 kap. 10 § skadeståndslagen (1972:207) och 2 kap. 2 § rättegångsbalken.

RÄTTSLIGA GRUNDER

Bolaget har angett följande grunder för sina yrkanden:

Jordbruksverket har gjort sig skyldigt till fel eller försummelse vid myndighetsutövning genom att påföra bolaget miljöstraffavgift. Felet består i att verket inte tagit hänsyn till att de fruktjuicer som bolaget sålt är enligt 10 § förordningen (2005:220) om retursystem för plastflaskor och metallburkar undantagna från kravet på att ingå i ett retursystem. Genom att fastställa verkets felaktiga beslut har även miljödomstolen gjort sig skyldig till fel eller försummelse vid myndighetsutövning. Det görs i första hand gällande att den felaktiga rättstillämpningen beror på förbiseende och i andra hand hävdas att rättstillämpningen är uppenbart oriktig. Staten är därför skadeståndsskyldig mot bolaget.

När bolaget har påförts miljöstraffavgift har även dess rätt enligt art. 7 i den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) kränkts, eftersom straffet miljöstraffavgift har påförts utan stöd i lag. Det bristande lagstödet utgörs av att Jordbruksverket och miljödomstolen har förbisett alternativt inte har tillämpat

undantaget i 10 § förordningen avseende fruktjuice men också av att tillämpningen av straffbestämmelsen ska vara förutsebar utifrån ordalydelsen. Staten är därför även på denna grund skadeståndsskyldig mot bolaget.

Den rena förmögenhetsskadan avser den inbetalade miljöstraffavgiften 5 000 kr samt försäljningspriset på burkarna 2 655 kr.

Staten har angett följande grunder för sitt bestridande:

Det har inte förekommit fel eller försummelse vid Jordbruksverkets eller miljödomstolens myndighetsutövning i ärendet. Jordbruksverket och miljödomstolen har gjort en bedömning av om undantaget från att burkarna skulle ingå i ett retursystem var tillämpligt. Dessa bedömningar har varit korrekta och således inte uppenbart felaktiga. Eftersom Jordbruksverkets beslut inte vann laga kraft finns inget orsakssamband mellan detta beslut och den skada som bolaget har gjort gällande. Miljödomstolen har hänvisat till undantagsbestämmelsen och således inte förbisett den.

Inte heller har Jordbruksverkets och miljödomstolens myndighetsutövning inneburit att bolaget ådömts straff utan stöd i lag. Kravet på tydlighet och förutsebarhet måste ges en rimlig tillämpning, och det kan inte undvikas att vissa straffbestämmelser innehåller mera allmänna beskrivningar. Sådana bestämmelser kan inte anses strida mot Europakonventionen.

Bolaget har brustit i sin skyldighet att begränsa skadan, alternativt varit medvållande, genom att inte utnyttja möjligheten att överklaga miljödomstolens dom. Om skadestånd skulle komma i fråga, ska detta därför jämkas, i första hand till noll, i andra hand till hälften. Sett från Europakonventionens perspektiv har bolaget inte utnyttjat de rättsmedel som den svenska rättsordningen anvisar, nämligen möjligheten att överklaga miljödomstolens dom.

Bolaget har genmält att det inte har brustit i sin skyldighet att begränsa skadan och inte heller kan ses som medvållande. Bolaget förlitade sig på miljödomstolens domskäl samt utgick från att ett överklagande skulle bli resultatlöst och endast förorsaka

ytterligare kostnader. När den felaktiga rättstillämpningen blev känd för bolaget ansökte det om resning. Resningsansökan avvisades emellertid av formella skäl eftersom den gjordes för sent.

BEVISNING

Bolaget har som bevisning åberopat förhör under sanningsförsäkran med sin ställföreträdare Brian Cicek, ägare till och verkställande direktör för Kezban i Göteborg AB. Han har uppgett följande:

Han besökte en grossist som för honom presenterade en ny typ av juice. Han gick med på att pröva att sälja den i sin butik. Grossisten försäkrade honom om att juicerna inte omfattades av något retur- och pantsystem. Han fick tio kartonger och ställde upp de nya juicerna väl synliga i butiken. Efter en tid kom Jordbruksverkets kontrollant på besök. Han känner igen honom sedan tidigare. Det verkade som om denne sökte något speciellt. Kontrollanten ställde frågor om juicen och var han hade köpt den. När han fick Jordbruksverkets beslut kom han i bryderi, eftersom han inte kunde bedöma rättsläget. Han kontaktade omedelbart grossisten och slutade sedan att sälja alla sorters juice.

HOVRÄTTENS DOMSKÄL

Bolagets talan om skadestånd mot staten grundar sig på dels att det skulle ha förekommit fel eller försummelse vid myndighetsutövning enligt reglerna i 3 kap. 2 § skadeståndslagen och dels att bolagets rätt enligt artikel 7 i Europakonventionen har kränkts.

Skadeståndsansvar enligt 3 kap. 2 § skadeståndslagen

Enligt bolaget har både Jordbruksverket och miljödomstolen gjort sig skyldiga till fel eller försummelse vid myndighetsutövning genom att ålägga bolaget en miljösanktionsavgift om 5 000 kr. Staten svarar, enligt bolaget, skadeståndsrättsligt för de båda fel som har begåtts.

Jordbruksverkets beslut i fråga om miljöstraffavgift överklagades till miljödomstolen och vann därför inte laga kraft. Någon skada på grund av Jordbruksverkets beslut kan därmed inte ha uppkommit för bolaget. Bolagets talan i den del den riktar sig mot Jordbruksverkets beslut kan alltså inte vinna bifall.

När det gäller miljödomstolens avgörande har bolaget påstått att domstolen tillämpat 10 § förordningen (2005:220) om retursystem för plastflaskor och metallburkar på ett felaktigt sätt.

Den aktuella bestämmelsen har följande lydelse.

Överlåtelseförbud

Konsumtionsfärdig dryck i plastflaska eller metallburk får yrkesmässigt överlätas eller saluhållas endast om plastflaskan eller burken ingår i ett sådant retursystem som avses i 2 §.

Första stycket gäller inte dryck som huvudsakligen består av mejeriprodukter eller grönsaks-, frukt- eller bärjuice.

Bolaget, som gjort gällande att de aktuella fruktjuicerna omfattas av undantaget i paragrafens andra stycke, har i första hand påstått att miljödomstolen av förbiseende inte har prövat undantagsbestämmelsen eftersom den inte nämns i domskälen. I andra hand har bolaget hävdat att miljödomstolen, genom att inte med stöd av undantagsbestämmelsen undanröja den av Jordbruksverket beslutade miljöstraffavgiften, har gjort sig skyldig till en uppenbart oriktig rättstillämpning.

För att staten ska kunna åläggas skadeståndsansvar enligt bestämmelsen i 3 kap. 2 § skadeståndslagen krävs att domstolen har gjort sig skyldig till ett förbiseende i sin verksamhet eller att domstolens rättstillämpning varit uppenbart oriktig (jämför bl.a. rättsfallen NJA 2007 s. 862 och 2010 s. 577). Bevisbördan för att så har skett ligger på käranden som alltså har att visa att något av dessa två rekvisit är uppfyllda.

När det gäller bolagets påstående om att miljödomstolen har förbisett den aktuella undantagsbestämmelsen noterar hovrätten att miljödomstolen uttryckligen under rubriken ”DOMSKÄL” i domen har återgett författningstexten till 10 § i förordningen i dess helhet. Även om domstolen i de mer resonerande domskälen inte återkommer och uttryckligen berör undantaget är det därav knappast möjligt att dra slutsatsen att domstolen inte alls har övervägt undantagsbestämmelsen. Hovrätten finner därför i denna del att bolaget inte har visat att något förbiseende har ägt rum från domstolens sida.

Inte heller anser hovrätten att bolaget visat att miljödomstolens rättstillämpning är uppenbart felaktig. Som bolaget framhållit har visserligen miljödomstolen i andra likartade ärenden och möjligen också miljööverdomstolen kommit till annan slutsats angående vad som omfattas av den aktuella undantagsbestämmelsen. Det betyder emellertid inte att den rättstillämpning som miljödomstolen gjorde i det ärende som avser bolaget varit uppenbart felaktig. På juiceburkarna angavs ett innehåll som närmast leder till slutsatsen att drycken inte huvudsakligen bestod av fruktjuice. Även om man anser att det vid miljödomstolens prövning av ärendet har funnits utrymme för skilda tolkningar av begreppet fruktjuice, har miljödomstolen enligt hovrättens mening inte gjort någon så allvarlig felbedömning att denna kan föranleda skadeståndsansvar för staten.

Skadestånd på grund av brott mot artikel 7 i Europakonventionen

Enligt artikel 7 i Europakonventionen får ingen fällas till ansvar för någon gärning eller underlåtenhet som vid den tidpunkt då den begicks inte utgjorde ett brott enligt nationell eller internationell rätt. Inte heller får ett strängare straff utmätas än som var tillämpligt vid den tidpunkt då brottet begicks.

Bolagets rätt till skadestånd för påstått brott mot artikel 7 i Europakonventionen ska i första hand prövas enligt bestämmelserna i skadeståndslagen. I den mån Sveriges förpliktelser enligt artikel 7 i konventionen inte kan uppfyllas vid en sådan tillämpning kan dock domstolen döma ut skadestånd utan lagstöd (se t.ex. NJA 2007 s. 295 och 2009 s. 463).

Enligt bolaget är påförandet av en miljöstraffavgift att betrakta som ett straff i Europakonventionens mening och genom att miljödomstolen förbisåg alternativt inte tillämpade undantagsbestämmelsen vid prövningen av ärendet innebar beslutet om miljöstraffavgift att rättstillämpningen saknade stöd i lag. Bolagets rätt enligt artikel 7 i konventionen har därmed kränkts och staten är skadeståndsskyldig för uppkommen skada. Bolaget har vidare påstått att den bestraffning som således har ägt rum genom miljödomstolens rättstillämpning har varit oförutsägbar för bolaget på grund av den oklarhet som vidlåter bestämmelsen i 10 § förordningen. Även på denna grund har staten enligt bolaget dragit på sig ett skadeståndsansvar.

Som hovrätten har anfört i det föregående i fråga om statens ansvar för fel eller försummelse vid myndighetsutövning finns det visst utrymme för skilda tolkningar av hur bestämmelsen om överlåtelseförbud för vissa juicedrycker i den aktuella förordningen ska tillämpas. Att miljödomstolen då valt en av flera möjliga tolkningar kan inte anses innebära att bolaget i strid mot artikel 7 Europakonventionen har ådömts straff utan stöd i lag. Någon grund för att döma ut skadestånd i detta hänseende föreligger alltså inte.

I frågan om kraven på förutsebarhet i lagstiftningen med avseende på artikel 7 i Europakonventionen har Europadomstolen uttalat sig genom domen i målet *Cantoni mot Frankrike* (1996). Detta mål gällde tolkningen av begreppet ”medicinsk produkt”. Butiksinnehavaren Michel Cantoni dömdes i franska domstolar för att han utan tillstånd hade sålt medicinska produkter i sin butik. Cantoni hävdade i Europadomstolen att Frankrike hade kränkt hans rättigheter enligt artikel 7 i Europakonventionen. Han ansåg att han hade dömts till straff utan stöd i lag, eftersom begreppet medicinska produkter inte var tillräckligt definierat i den franska lagstiftningen.

Europadomstolen anförde i domen att det ofta kommer att finnas gråzoner när en lagstiftningsteknik med kategorisering av olika begrepp används, att förekomsten av tveksamma gränsfall inte medför att en bestämmelse står i strid mot artikel 7 i Europakonventionen samt att en bestämmelse måste läsas i ljuset av de tolkande

rättsfall som fanns vid tidpunkten (punkt 32 i domen). Europadomstolen anförde vidare att det fanns en fast praxis i de franska domstolarna i fråga om tolkningen av begreppet medicinsk produkt (punkt 34). Europadomstolen fann därför att det inte hade skett någon kränkning av artikel 7 i konventionen.

Som hovrätten har framhållit i det föregående ger undantagsbestämmelsens utformning i den aktuella förordningen utrymme för skilda tolkningar. Mot bakgrund av Europadomstolens uttalanden i fallet *Cantoni* ./ Frankrike innebär detta inte i sig att tillämpningen av bestämmelsen varit oförutsebar och att det förekommit ett brott mot artikel 7 i Europakonventionen. Enligt Europadomstolens dom krävs det dock vidare i ett fall med en allmänt formulerad lagstiftning att det kan utläsas av domstolspraxis hur denna lagstiftning ska tillämpas. Europadomstolens avgörande i fallet *Cantoni* ./ Frankrike avsåg ett mål där en sådan fast domstolspraxis fanns. Europadomstolen har däremot inte tagit ställning i något fall där någon etablerad domstolspraxis inte finns, eller åtminstone inte fanns, vid tidpunkten för den angripna domen.

Förordningen (2005:220) om retursystem för plastflaskor och metallburkar trädde – såvitt gäller 10 § – i kraft den 1 januari 2006. Bestämmelsen i 10 § förordningen hade således varit i kraft endast drygt två år när miljödomstolen avgjorde målet. Någon fast domstolspraxis i frågan om undantagsbestämmelsens tillämpning som avviker från vad miljödomstolen beslutat synes inte ha förelegat vid tiden för miljödomstolens avgörande. Det är dock knappast heller att förvänta att en sådan praxis ska ha hunnit uppkomma under så kort tid. Hovrättens slutsats är därför att det inte är visat att det har förekommit något brott mot artikel 7 i Europakonventionen, även om begreppet ”dryck som huvudsakligen består av fruktjuice” skulle betraktas som oklart. Något skadestånd kan därför inte heller utgå på denna grund.

Sammantaget innebär hovrättens nu redovisade ställningstaganden att käromålet ska ogillas.

Med denna utgång ska bolaget förpliktas att betala statens rättegångskostnader. Bolaget har vitsordat det av staten begärda beloppet som skäligt i och för sig. Bolaget ska därför förpliktas att betala ersättningen.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga A
Överklagande senast den 11 november 2011

I avgörandet har hovrättslagmannen Håkan Lavén samt hovrättsråden Anna Sjöman och Lars Friedner (referent) deltagit.

Hovrätten är enig.

GÖTA HOVRÄTT**ANVISNINGAR FÖR ÖVERKLAGANDE**

Den som vill överklaga ska göra detta skriftligen.

Överklagandet ställs till Högsta domstolen men ska inlämnas eller insändas till hovrätten. Skrivelsen ska ha kommit in till hovrätten senast den dag som anges under rubriken "Hur man överklagar". Någon tidsgräns gäller dock inte för beslut om häktning, kvarhållande i häkte, tillstånd till restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken eller reseförbud.

Beslutet om skyldighet för någon att ersätta rättegångskostnader, ersättningsbeslut i övrigt samt beslut om avräkning av tiden för frihetsberövande får överklagas utan att man klagat på domen i övrigt.

Det krävs prövningstillstånd för att Högsta domstolen ska pröva ett överklagande. Kravet på prövningstillstånd gäller dock inte när Justitiekanslern eller någon av Riksdagens ombudsmän överklagar i ett mål där allmänt åtal förs.

Högsta domstolen får meddela prövningstillstånd endast om

1. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen; eller
2. det finns synnerliga skäl till en prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvillan förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd meddelas i ett av två eller flera likartade mål, som samtidigt föreligger för bedömning, kan prövningstillstånd meddelas även i övriga mål.

I överklagandet till Högsta domstolen ska följande uppgifter lämnas

1. klagandens namn, postadress och telefonnummer,
2. den dom eller det beslut som överklagas (dagen för hovrättens avgörande och hovrättens målnummer),
3. den ändring som yrkas i hovrättens avgörande,
4. grunderna för överklagandet med uppgift om i vilket avseende hovrättens skäl enligt klagandens mening är oriktiga,
5. de omständigheter som åberopas för att prövningstillstånd ska meddelas, när sådant tillstånd krävs och
6. de bevis som åberopas med uppgift om vad som ska styrkas med varje bevis.

Skrivelsen bör vara egenhändigt undertecknad av klaganden eller klagandens ombud.